

Nekoliko o objektivnem postopanju v tiskovnih rečéh.

(Konec.)

Zanimiv bi bil izrek najvišjega sodišča, je li po besedah in po duhu zakona dovoljena tako razširjena uporaba objektivnega postopanja ali ne. A sam zakon brani, da bi se provzročil tak izrek. In zopet je zanimivo doznati, da je po prejšnjih zakonih najvišje sodišče smelo presoјati, po sedanjem pa tega ne sme. Zakon iz l. 1862., § 16. dopušča strankam pritožbo zoper odločbo o zasegi, to je zoper potrditev ali odrek potrditve. Novela iz l. 1868., čl. V. dopušča zoper odločbe tiskovnega sodišča pravne leke, kakeršni so dani zoper končne razsodbe v postopanju zaradi hudodelstev in pregreškov, torej brez dvojbe pritožbo do najvišjega sodišča. Po kazensko-pravdnem redu je pa kasacijski dvor zaprt pritožbam v objektivnem postopanju. Državnemu pravdniku pristojna pritožba, če se odreče potrditev (§ 489), a ta gre le do višjega sodišča, dalje ne (§ 494). Nasprotni stranki je sploh odrečena pritožba zoper potrditev zasege; dovoljen jej je pa pravni lek ugovora, kateri gre do sodišča, ki je potrdilo zasego, in od tod po pritožbi k večjemu do višjega sodišča (§ 494.).

Po tem takem ni moči dobiti odločeb od kasacijskega dvora v tiskovnih rečéh v obče in sosebno ne v vprašanji, ali so zasege zaradi razžaljenja vnanjih vladarjev po zakonu ali niso. Pravniki in časnikarski krogi bi se brez dvojbe živo zanimali za takšno odločbo; — a jedini generalni prokurator, ki bi jo mogel provzročiti po ničnostni pritožbi v obrano zakona, on ne stori tega veselja zanimajočim se krogom.

Uže iz tega je razvidno, da kazenskopravdni red iz l. 1873., ki je postavil na mesto pravnih lekov, dopuščenih celó do najvišjega sodišča ugovor, ni izpremenil stvari v boljše. Za ugovorom pride javna obravnava, — a sodišče, katero ugovor razsoja, je uprav isto, katero je potrdilo zasego, da, lahko so celo isti sodniki. Ni čuda, da so pod moralnim vplivom uže obstoječega izreka. Ta moralni vpliv je glede na objekt kaznjivega dejanja tem večji, ker inkriminovani sestavek je tu in tam podloga odločbi, in težko je misliti, da bi na ugovor, po javni obravnavi in po zaslišanem zastopniku tiskovine, inkriminovani objekt dobil drugo lice, nego li ga je imel, ko je tiskovno sodišče v tajni seji sodilo zasego. Ugovor je torej pravni lek brez uspeha, — to tudi uči praksa. A ugovorna obravnava ima še to slabo stran, da se javno razpravlja tisto, kar se je zatreti hotelo, in da jedna ter druga stran izvaja skrajne posledice in večkrat zamolčane misli zaseženega članka. Ugovor je torej popolnem brezuspešno, če ne celo kvarno pravno ustanovilo in slab namestek za pritožbe po zakonih iz l. 1862. in 1868.

Takšno podobo je v letih dobilo objektivno postopanje: postalo je iz izjemnega pravilno, prisvojivši si področje, katero mu je bilo izprva deloma tuje. Čeprav spadajo zakoni, urejajoči to postopanje, v odločno liberalne dobe, katerih značaj je ta, da kolikor moči omejujejo diskrecijonarno moč javnih oblastev, naprej skrbeč, da se zakoni slabo ne uporabljajo: vender se nam vidi, da se je gledé objektivnega postopanja hodila naopak-pot, da je dobilo postopanje obseg, kateri je zmanjšati po obči zahtevi.

Uporabimo objektivno postopanje nekoliko na materijalno pravo! Katera kaznjiva dejanja provzročajo največkrat zasege? To so: veleizdaja (§ 58., lit. c: „...kedor kaj počne, kar bi merilo na to, da bi se državi napravila ali povekšala nevarnost od zvonaj“) in motenje javnega pokoja (§ 65. lit. a: „kedor k zaničevanju ali sovraštvu . . . zoper obliko vladarstva ali državno upravo ščuvati skuša“). To so hudodelstva. Ni tajiti, da te določbe so jako raztezne. Lahko v istini perijodični tisek napravlja državi zapreke in nevarnost od zvonaj, sosebno če je list razširjen in vpliven. Ali tu bi bilo uvaževati, je li gledé na vnanji politični položaj in na odnošaje lista, njegovo razširjenost in vplivnost,

članek res sposoben „napraviti ali povekšati državi nevarnost od zvonaj“? Ščuvanje k zaničevanju ali sovraštvu je pač ločiti od kritike, čeprav ostre. — Za pregreške uporabljata se največ §§ 300 in 302 kaz. zak.: „Kedor . . . z zasmehovanjem, zasramovanjem, neresničnim pripovedovanjem ali izprevrčanjem dogodkov zaukaze in rzsodbe oblastev v nič devati, ali tako druge k sovraštvu, k zaničevanju ali k neutemeljenemu pritoževanju zoper državo ali občinska oblastva ali zoper posamne organe vladarstva gledé na njih uradovanje . . . dražiti skuša“, oziroma „kedor druge k sovražnostim zoper razne narode, verske ali druge družbe, posamne vrste ali stanove državljanske družbe, ali zoper zakonito priznane skupščine ali sploh prebivalce države k sovražnim razprtijam med seboj nagovarja, izpodbada ali zapeljati skuša.“ Očividno sta ta dva paragrafa še razteznejša, nego li zgoraj navedeni hudodelstvi (zató se imenujeta tudi „Kautschuk-paragrafa“), in zabranjujeta, če se strogo tolmačita, vsako svobodno misel.

Težko je tu pogoditi, doklej sega dopuščena pisava in kritika, a kedaj te meje prestopi ter postane kaznjiva po teh določilih. Naravno je, da je pisava v nemirnih in razburjenih časih ostra, prav tako, kakor dva, ki se prepirata, ne govorita „sotto voce“, — samo zaradi tega pa še ni kaznjiva. Po interjekcijah, pozivih in izzivih na občinstvo dobi lahko ščuvalen značaj. Toda splošnega ravnila ni moči podati. Če kje, treba bi bilo tu, da bi kasacijski dvor nekaj slučajev rzsodil; po analogiji bi potem sodili druge slučaje in bili bi najboljše vodilo državnemu pravdnístvu in sodiščem. Toda pravnega leka do kasacijskega dvora v tiskovnih rečeh ni, kakor smo zgoraj razložili. Bistveno izpremeniti materijalnega prava pa tudi ne gre, razun če bi izločili te vrste kaznjivih dejanj celo iz kazenskega zakona. To bilo bi pa pravnemu redu in človeški družbi na kvar, ker bi se strastim duri na stežaj odprle.

Dokazali smo iz historičnega razvitka, da objektivno postopanje je v praksi s časom drugo obliko dobilo, nego li si ga je mislil zakonodavec, če je bil pojmlil dosežaj zakonovih določeb. Naglašali smo, da izprva bilo je objektivno postopanje subsidijarno, a danes je navadno, da daje javnim oblastvom preobsežno diskrecijonarno moč. Na drugi strani pa smo pokazali,

da največ uporabljana določila kazenskega zakona so jako raztezna, ter da skoraj ni moči dati jim konkretnije in konciznejše oblike. Obča je torej zahteva, da se objektivno postopanje reformuje ter obdá z garancijami proti krivi uporabi, da se tako odstrani nevarnost, katera preti tiskovni svobodi po njem, če se ohrani v denašnji obliki.

Odprave objektivnega postopanja ni zagovarjati, tem manj, ker ni avstrijska specijalitetá. Da pa ga je treba in moči preustrojiti, o tem se menda vsakedor prepriča prej ali slej.

Dr. F.

O davčni kazni za prikritje najemščine.

Kakor zakoni sploh postavljajo kazni prestopkom svojih zapovedij ali prepovedij, tako tudi patent o domarini z dne 23. februarja 1820, zb. pol. zak. zv. 47, določa v §-u 11. za prikritje najemščine, katero veli „resnično in vestno“ izpovedati, globo, ki je večja in manjša po meri prikrite najemščine.

Omenjeni § 11. slove:

„Ako se dozve prikritje najemščine, mora lastnik najemščino vse hiše ali nje dela, vso ali deloma plačati kot globo in sicer po tem, kakor se prikritje raztega na vso hišo ali le na nje del, na vso najemščino ali nje del; ta znesek pripade ovadniku takega prikritja. Vrh tega pa je za ves čas, kateri se je prikivalo, plačati še pripadajoči dvojni davek v državno blagajnico. — Tudi zapadejo razmerni kazni stranke, katere so neresnične izpovedi potrdile kot resnične.“

Z navedenim patentom se je namreč uvedla za vsa popolnoma ali deloma v najem dana prebivatna poslopja takozvana najem na domarina, katero je zadnjič zakon z dne 9. februarja 1882. l., drž. zak. št. 17, razširil na vsa poslopja a) po takih krajih, koder so vsa poslopja ali jih je vsaj polovica in razun tega polovica prebivatnih delov v najemu, donašajoč najemščino; ali b)